

HISTÒRIA

INTRODUCCIÓ

La matèria d'Història intenta donar resposta a algunes de les preguntes essencials plantejades per l'espècie humana sobre el passat i sobre els fonaments explicatius del present. La Història comunica informacions rellevants del passat i facilita la comprensió i l'acció social responsable en el present, a més de contribuir a fer créixer les capacitats d'anàlisi, reflexió i comunicació sobre les estructures i els processos dels diversos entorns socials. En aquest sentit constitueix una matèria que, pel mateix objecte del seu coneixement, situa els esdeveniments en el temps i intenta proporcionar un marc explicatiu complex, i alhora globalitzador, des d'una perspectiva dinàmica; és a dir, des de la persona al grup social i des de la concreció de la font a la construcció dels models abstractes. A tot plegat cal afegir-hi la aportació pràctica dels valors de l'Humanisme, una de les arrels de la civilització occidental. Per tot plegat se li reconeix un alt valor educatiu el qual contribueix a la formació de ciutadans responsables i conscients de les seves obligacions amb la societat.

Aquesta matèria inclou totes les etapes històriques des de l'Antiguitat fins a la societat actual, tractades de manera contínua i global. Atès, però, que, a l'inici del segle XXI, davant del dilema entre amplitud i profunditat cal optar per la segona, sempre que sigui possible, sembla convenient donar el màxim protagonisme a l'estudi de la contemporaneïtat recent. Per això els continguts factuais i conceptuals anteriors a l'etapa que tradicionalment es considera contemporània [blocs 1 dels continguts de fets, conceptes i sistemes], es presentaran com una introducció general de l'esdevenir i del llegat històrics a la península Ibèrica. La presentació d'aquests continguts no hauria d'ocupar més d'un quart de l'horari lectiu total [1 crèdit dels 4]. Així, doncs, encara que l'àmbit cronològic d'aquest currículum arrenqui de l'Antiguitat, l'atenció didàctica se centrarà en l'etapa contemporània i, dins d'aquesta, es posarà un especial èmfasi en la Història del segle XX. Això no exclou que el professorat, que té la responsabilitat de desenvolupar les diverses concrecions i programacions en el seu centre, dediqui una atenció més o menys àmplia als trets específics de la Història anterior, en funció del seu criteri i de les necessitats de formació que adverteixi en l'alumnat.

L'èmfasi sobre l'etapa contemporània en una Història comuna per a totes les modalitats de batxillerat es justifica per la necessitat de contextualitzar els esdeveniments més immediats i de dotar de gruix significatiu les notícies més rellevants i decisives del present.

Tot i que la Història contemporània es relaciona forçosament amb una àmbit universal cada cop més interdependent, també és cert que els contextos més immediats constitueixen el marc de referència imprescindible per a la significativitat del seu aprenentatge. És per això que, en el Batxillerat, la matèria comuna es refereix a l'àmbit que defineix el marc nacional de Catalunya, relacionat d'una manera estructural i dinàmica, dins del marc hispànic en el passat més llunyà i dins l'Espanya contemporània, considerada aquesta última com a patrimoni històricament configurat de caràcter plural i compartit per tots els habitants del seu estat.

L'estudi de qualsevol disciplina comporta també l'aprenentatge de la mirada específica que sobre la realitat fan els seus especialistes. I aquesta manera d'observar la realitat es fa amb la metodologia pròpia de cada disciplina. En el cas de l'estudi de la Història, en l'apartat de *procediments*, s'han especificat els continguts de tècniques i d'habilitats cognoscitives derivades del mètode històric i que, adequats al nivell de l'alumnat, resulten d'interès en la seva formació.

Els *procediments* s'han estructurat en quatre apartats. El primer fa referència a les competències temporals genèriques i a l'aplicació intel·lectual de la temporalitat pròpia de la disciplina històrica.

Els altres tres apleguen les estratègies cognoscitives fonamentals del mètode de l'historiador: l'obtenció, el procés i la comunicació de la informació històrica. Al llarg de l'aprenentatge de tots els temes, de manera constant i, si es pot, progressivament complexa, cal oferir a l'alumnat l'aprenentatge i pràctica d'algunes de les diverses habilitats i tècniques metodològiques relacionades amb la producció del coneixement històric, com poden ser totes les menes d'activitats referides a les fonts, siguin aquestes primàries o secundàries. Tampoc no s'ha d'oblidar la pràctica individual o en grup de petits treballs d'indagació o de síntesi. De manera explícita, una bona part dels objectius terminals fan referència no només al grau de coneixement, sinó al tipus o manera de manifestar-ne la competència que s'hi descriu. Algunes d'aquestes competències fan referència evident a usos procedimentals a propòsit de continguts conceptuals. És sobretot en l'apartat de procediments on es facilita, a més de l'exercici de la memòria significativa, el desenvolupament de capacitats i tècniques intel·lectuals així com del sentit crític.

La producció del coneixement històric no és asèptic ja que també fa intervenir valors. Aquests valors estan lligats intrínsecament al contingut i al mètode utilitzat així com a les interpretacions. I és a través del coneixement, és a dir, de l'aprenentatge dels fets, conceptes i procediments històrics que l'alumnat serà capaç d'incorporar determinats valors i actituds. En la mesura que s'aprofundeix en el coneixement del passat, també es poden adoptar posicions crítiques i fonamentades i tenir una major consciència de la complexitat dels processos històrics. La Història, i en especial la contemporània, pot constituir, des d'aquest punt de vista, un estri intel·lectual de primer ordre per transmetre i fonamentar valors com la fraternitat, la tolerància, el respecte per la diferència, la multiculturalitat, l'educació per a la pau i pels drets humans, per la justícia, i per la lluita contra la desigualtat.

OBJECTIUS GENERALS

En acabar el cicle, l'alumnat ha de ser capaç de:

1. Identificar, analitzar i explicar, situant-los adequadament en el temps i l'espai, alguns esdeveniments, personatges i processos rellevants de la Història des de l'Antiguitat fins al segle XVIII i, en especial, al llarg del segle XIX i, sobretot, del segle XX, tant en l'àmbit de Catalunya com d'Espanya valorant la seva significació en el procés històric i les seves repercussions en el present.
2. Interpretar de manera àmplia els principals processos econòmics, polítics i socioideològics així com alguns dels principals problemes històrics que configuren la Història de Catalunya i d'Espanya com a resultants de l'encadenament causal i dialèctic de distints processos i factors en especial durant l'etapa contemporània de manera que es pugui identificar la seva pervivència actual.
3. Analitzar l'ordre econòmic i polític espanyol i català al llarg de la Història i, d'una manera especial, durant el segle XX, de manera que s'adquireixi una visió de l'evolució històrica de Catalunya i Espanya en el seu conjunt, valorant-ne alguns dels problemes i projectes col·lectius històrics més importants i encara vigents, mantenint una actitud dialogant i democràtica per resoldre'ls i superant visions uniformistes i localistes, tot respectant la plurinacionalitat de l'estat.
4. Referenciar, en el context de la història europea i del món, els principals processos històrics esdevinguts a Catalunya i a Espanya durant el segle XX, tot relacionant-los, quan calgui, a les arrels més pròximes del segle XIX
5. Manejar el bagatge conceptual bàsic propi de la Història a fi de poder extreure informació històrica de fonts directes, valorar interpretacions historiogràfiques i realitzar algunes activitats d'indagació i síntesi de tal manera que es pugui expressar raonadament visions pròpies sobre alguns aspectes de l'evolució històrica de Catalunya i d'Espanya.

6. Aplicar correctament tècniques de treball relatives a la sistematització de tot tipus d'informació històrica --gràfica, plàstica, textual, oral, audiovisual, informàtica i multimèdia-- com a l'esquematzació de processos i conceptes abstractes.
7. Participar activament, democràticament i críticament, en la cultura, la societat civil i les institucions democràtiques de Catalunya i d'Espanya, tot emprant l'anàlisi i el coneixement del territori i la història de la nació catalana contemporània tenint en compte la possibilitat de pertànyer simultàniament a més d'una identitat col·lectiva.
8. Comportar-se amb solidaritat enfront de les diversitats socioculturals i les diferències socioeconòmiques de la societat d'avui, tot rebutjant les actituds intolerants i valorant la pau i la convivència com un dret fonamental.
9. Valorar la situació personal com a individu social d'un temps i espai concrets per tal d'adoptar posicions i actituds crítiques personals, argumentant les pròpies idees sobre la societat i revisant-les a partir de les noves informacions, tot corregint estereotips i prejudicis.

CONTINGUTS

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. Fets rellevants i caracterització del llegat històric hispànic.
 - 1.1 El patrimoni prehistòric i prerromà.
 - 1.2 El llegat romà, visigòtic i islàmic.
 - 1.3 La península Ibèrica durant l'Edat Mitjana.
 - 1.4 Dels orígens nacionals de Catalunya a la Unió amb Aragó.
 - 1.5 Expansió i crisi de la Catalunya medieval.
 - 1.6 Els Reis Catòlics i la monarquia hispànica (XV-XVII).
 - 1.7 Descobriment, conquesta i administració d'Amèrica.
 - 1.8 Catalunya en temps dels Àustries (segles XVI i XVII).
 - 1.9 El segle XVIII: de la guerra de Successió a la crisi de l'Antic Règim.
 - 1.10 Catalunya: la fi de l'estat català. Evolució demogràfica i econòmica.
2. Evolució general del segle XIX.
 - 2.1 De la crisi de l'Antic Règim a la implantació del liberalisme: continuïtats i canvis fonamentals.
 - 2.2 Cultura, consciència i identitat nacional catalana durant el segle XIX.
 - 2.3 La industrialització i les transformacions socials durant la segona meitat del segle XIX. La revolució industrial a Catalunya. Naixement i evolució del moviment obrer.
 - 2.4 El sistema polític de la Restauració. Anàlisi d'alguns fets significatius.
 - 2.5 El catalanisme polític
3. Poder i conflicte al primer terç del segle XX (1898-1939).
 - 3.1 Poder econòmic i moviment obrer al segle XX. Les tensions ideològiques i socials. La condició femenina.
 - 3.2 Les crisis de la Restauració i la Dictadura de Primo de Rivera (1898-1930).
 - 3.3 La Segona República espanyola.
 - 3.4 La Generalitat de Catalunya durant la Segona República.
 - 3.5 La guerra civil. Causes. Evolució militar i política. Revolució social i conflictes polítics a Catalunya durant la guerra civil. Els catalans i la Guerra Civil: vida quotidiana i adscripcions ideològiques.
4. El franquisme (1939-1975).
 - 4.1 Gènesi i fonaments del règim franquista. La repressió.
 - 4.2 Des de la fi de la guerra civil fins al Pla d'Estabilització.

4.3 De l'expansió dels anys 60 fins a la mort de Franco. Els canvis socials i econòmics a Catalunya durant aquest període.

4.4 Societat, política i cultura a Catalunya durant el franquisme. La condició femenina durant el franquisme.

4.5 La resistència a la descatalanització: l'oposició democràtica catalana durant el franquisme.

5. La transició a la democràcia (1975-2000).

5.1 La transició política. Els fets i les seves interpretacions.

5.2 La Constitució de 1978 i l'Estatut d'Autonomia de 1979. Principis rellevants. El context històric de la seva redacció.

5.3 La història recent: evolució política i econòmic d'Espanya (1981-2000).

5.4 La història recent (II): la segona Generalitat del segle XX (1980-2000). Política, societat i economia.

5.5 La integració a la Unió Europea.

Procediments

1. Aplicació de categories temporals i de temps històric.

1.1 Ús de la cronologia i dels codis per a la mesura del temps històric.

1.2 Utilització de la representació gràfica del temps històric pel que fa a successions i simultaneïtats.

1.3 Identificació argumentada d'estructures o fets de diferents durades (temps llarg, mitjà i curt) així com de diversos ritmes.

1.4 Identificació de les continuïtats i canvis en la successió de diversos períodes o moments històrics.

2. Obtenció d'informació històrica.

2.1 Utilització de fonts primàries i secundàries siguin textuals, orals, documentals, gràfiques, cartogràfiques, informàtiques, arqueològiques o numèriques per a l'obtenció de la informació de naturalesa històrica.

2.2 Utilització de tècniques d'observació indirecta per a l'obtenció d'informació de naturalesa històrica.

2.3 Formulació i plantejament de preguntes o hipòtesis.

3. Processament d'informació històrica.

3.1 Identificació, selecció, comparació, organització i classificació amb eines tradicionals o informàtiques de diversos fets històrics segons la seva naturalesa (polític, militar, social, econòmic, ideològic, cultural o artístic) i a partir de criteris explícits.

3.2 Situació geogràfica de l'àmbit espacial dels diversos fets històrics i les seves possibles interpretacions.

3.3 Establiment de relacions entre diversos fets de naturalesa històrica i les seves possibles interpretacions.

3.4 Identificació de similituds i diferències en el marc d'una explicació històrica

3.5 Ús de l'empatia històrica.

3.6 Comprovació de preguntes prèvia o d'hipòtesis formulades a partir del contrast crític sobre les fonts.

4. Aplicació i comunicació de la informació històrica.

4.1 Aplicació del vocabulari històric a informacions rebudes prèviament o davant de propostes de nova informació.

4.2 Interpretació de fonts textuais de naturalesa històrica o en funció de la seva virtual o potencial informació de caràcter històric.

4.3 Formulació de conceptualitzacions històriques referides a estructures o processos.

4.4 Elaboració i expressió d'explicacions i conclusions sobre fets de naturalesa històrica a partir d'alguns dels registres gràfics, estadístics, textuais, exposicions orals o debats, cartogràfics, audiovisuals o informàtics.

Valors, normes i actituds

1. Valoració de les pautes de conducta per a la convivència i l'estudi.

1.1 Actitud de tolerància i antidogmatisme.

1.2 Adopció d'una posició crítica a través del coneixement històric.

1.3 Consciència de la complexitat, parcialitat i insuficiència de les aproximacions al passat.

2. Valoració positiva de la convivència cívica i social.

2.1 Actitud favorable per l'ordre, el rigor i la sistematització del treball.

2.2 Preocupació per la correcta presentació i execució del treball.

3. Valoració positiva de la convivència cívica i social.

3.1 Acceptació dels drets i deures com a ciutadans.

3.2 Defensa dels drets, les llibertats i el patrimoni de la comunitat.

3.3 Actitud de participació en les institucions cíviques i democràtiques.

4. Respecte, solidaritat i cooperació.

4.1 Consciència de la desigualtat en el marc del desenvolupament.

4.2 Respecte del patrimoni del present i del passat.

4.3 Solidaritat i cooperació en els aspectes d'interès i en aquells que beneficien la comunitat.

5. Relativisme.

5.1 Consciència de les diversitats culturals i socials del món actual.

5.2 Relativització de la pròpia cultura i civilització.

5.3 Valoració de les cultures foranes i les dels temps passats.

OBJECTIUS TERMINALS

1. Situar cronològicament i geogràficament alguns esdeveniments rellevants de la prehistòria, els pobles prerromans, la romanització i l'etapa visigòtica en l'àmbit territorial hispànic tot identificant elements geogràfics, culturals o patrimonials d'aquelles èpoques que sobreviuen en l'actualitat.

2. Analitzar i exposar alguns fets i processos rellevants (polítics, socials, econòmics, institucionals i culturals) de la prehistòria i de la història antiga a l'àmbit territorial hispànic en general i català en particular, emfasitzant els diversos ritmes de continuïtat i canvi i argumentant les afirmacions i judicis amb diversos tipus de fonts.

3. Situar cronològicament i geogràficament alguns esdeveniments rellevants de les etapes medieval i moderna en l'àmbit territorial hispànic i americà tot identificant elements geogràfics, culturals o patrimonials d'aquelles èpoques que sobreviuen en l'actualitat

4. Analitzar i exposar alguns fets i processos rellevants (polítics, socials, econòmics, institucionals i culturals) de les etapes medieval i moderna en l'àmbit territorial hispànic en general, i en l'actual àmbit territorial de la cultura catalana en particular, emfasitzant els diversos ritmes de continuïtat i canvi i argumentant les afirmacions i judicis amb diversos tipus de fonts.

5. Caracteritzar les grans etapes de la Història a Catalunya i a Espanya destacant-ne les aportacions fonamentals i indicant-ne els principals aspectes comuns i l'arrel històrica de les diversitats.
6. Situar cronològicament alguns esdeveniments rellevants de la història de Catalunya i d'Espanya al segle XIX, tot exposant la relació existent de continuïtats i canvis entre l'antic Règim i la implantació del liberalisme tot fent referència als aspectes més importants de les constitucions, a les guerres carlistes i a les desamortitzacions.
7. Establir relacions entre les formes ideològiques i culturals d'una banda i la consciència i identitat nacional catalana al llarg del segle XIX a partir de diverses fonts primàries o secundàries.
8. Elaborar una síntesi del procés d'industrialització de Catalunya en el marc de la industrialització a Espanya, tot analitzant alguns dels canvis i crisis socials provocades per aquest fenomen i el naixement i evolució del moviment obrer al segle XIX.
9. Descriure el sistema polític de la Restauració analitzant-ne alguns fets significatius i situant-lo en el seu context històric.
10. Exposar els fonaments ideològics, els personatges, les obres principals i els fets més rellevants de govern (Mancomunitat) del catalanisme polític fins a la proclamació de la Segona República.
11. Exposar, tot analitzant-les a partir de fonts històriques i a propòsit d'alguns conflictes socials concrets, les principals ideologies i formes de vida del moviment obrer a Catalunya i a Espanya durant el segle XX.
12. Analitzar el procés polític i les diverses crisis de la Restauració des 1898 fins a la proclamació de la República.
13. Exposar l'evolució de la situació demogràfica i econòmica a Catalunya i a Espanya fins a l'esclat de la Guerra Civil utilitzant diversos tipus de fonts per fonamentar els judicis i valoracions.
14. Analitzar el període de la Segona República i resumir les aportacions de la Generalitat de Catalunya, així com les principals continuïtats i canvis respecte dels períodes anteriors.
15. Enumerar, i interpretar les causes i explicacions que van motivar la Guerra Civil i, en especial, les que fa referència a Catalunya.
16. Relacionar els esdeveniments de la Guerra Civil amb la situació política i ideològica del marc europeu, analitzant d'una manera especial la mentalitat del socialisme i de l'anarquisme espanyol.
17. Distingir l'evolució al llarg del segle XX dels conceptes bàsics de les ideologies polítiques i socials: liberalisme, nacionalisme, socialisme, anarquies, feixisme, tot identificant imatges paradigmàtiques de la història del segle XX i fent referència al desenvolupament d'aquestes ideologies al nostre país.
18. Exposar els principals problemes (lluïtes pel poder, revolució social, crisi econòmica, col·lectivitzacions) durant la Guerra Civil a Catalunya, tot valorant-los críticament a través de fonts contraposades.
19. Analitzar fonts a través de les quals s'exposi la gènesi ideològica, els suports socials i econòmics i la naturalesa del règim franquista i les característiques de la repressió exercida sobre la societat espanyola.
20. Elaborar una síntesi de les diverses etapes del franquisme a Espanya a partir de diverses fonts primàries i secundàries, tot relacionant les seves repercussions econòmiques i demogràfiques a Catalunya, en especial al llarg de la dècada dels 60.
21. Realitzar un o més petits treballs d'indagació aplicant algunes tècniques pròpies del mètode històric a partir de fonts orals i d'altre tipus sobre alguns fets o crisis més significatius de l'etapa franquista o la transició democràtica a Catalunya.
22. Analitzar i resumir el procés de la transició a la democràcia des de la mort de Franco fins a les primeres eleccions efectuades d'acord amb la Constitució de 1978.
23. Identificar, tot comentant-los, aspectes rellevants de la constitució de 1978 i de l'Estatut de 1979, interpretant alguns dels textos a la llum del context històric del moment.

24. Situar els fets més rellevants de caire polític, econòmic i social de la segona Generalitat del segle XX des del 1980 fins el 2000 i efectuar-ne un balanç crític en el marc de l'evolució política espanyola.
25. Relacionar a grans trets la intensificació del procés d'industrialització amb l'evolució demogràfica, les grans migracions, l'organització urbana i els mitjans de transport, les organitzacions obreres i les seves principals reivindicacions a Catalunya i a Espanya des de la Segona República fins a l'actualitat.
26. Identificar i descriure a través de fonts l'evolució de la condició femenina a Catalunya i a Espanya durant el segle XX valorant, en el seu cas, els seus avanços i retrocessos, les continuïtats i els canvis i la seva possible relació amb les circumstàncies històriques.
27. Manejar les divisions convencionals que s'utilitzen per dividir la Història i identificar-les en la història de Catalunya i d'Espanya, tot interrelacionant els trets bàsics d'ordre econòmic, social, polític i cultural que els caracteritzen a fi de prendre consciència de la realitat nacional catalana i d'identificar els elements del passat que sobreviuen en l'actualitat.
28. Valorar el dinamisme de la societat catalana i espanyola i les aportacions des del punt de vista humà i cultural que ha rebut al llarg del segle XX tot respectant les diversitats socioculturals, rebutjant les actituds intolerants i prenent partit per la pau i la convivència.
29. Plantejar els reptes principals per a l'economia catalana i espanyola que ha representant la integració d'Espanya a la Unió Europea.
30. Manifestar de manera oberta una sensibilitat democràtica, tot acceptant de canviar prejudicis o estereotips davant d'informació que pot qüestionar-los.
31. Obtenir críticament de fonts diverses informació sobre el passat, tot valorant-ne la rellevància i detectant la seva relació amb els coneixements adquirits i reconeixent la pluralitat de percepcions i interpretacions d'una mateixa realitat històrica.